

М.М. Чекрижова

ОСОБИСТІСНІ ЯКОСТІ У СТРУКТУРІ САМООЦІНКИ ПРОФЕСІЙНИХ ЗДІБНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ

Чекрижова М.М. Особистісні якості у структурі самооцінки професійних здібностей майбутніх лікарів. У статті представлено результати емпіричного дослідження самооцінки особистісних якостей майбутніх лікарів у структурі їх професійних здібностей. Виявлено динаміку особистісно-професійних якостей студентів залежно від року навчання. Визначено перелік найбільш стабільних особистісних якостей у структурі професійних здібностей майбутніх лікарів. Вивчено особливості самооцінки особистісних якостей за показниками диференційованості та рівня оцінки їх розвитку залежно від навчальної успішності студентів, статі та курсу навчання. Виявлено, що диференційованість та рівень оцінки якостей у структурі професійних здібностей студентів-майбутніх лікарів пов'язаний з їх навчальною успішністю та курсом навчання.

Ключові слова: самооцінка, особистісні якості, професійні здібності, студенти-майбутні лікарі, професійне становлення.

Чекрыжова М.М. Личностные качества в структуре самооценки профессиональных способностей будущих врачей. В статье представлены результаты эмпирического исследования самооценки личностных качеств будущих врачей в структуре их профессиональных способностей. Выявлена динамика личностно-профессиональных качеств студентов в зависимости от года обучения. Определен перечень наиболее стабильных личностных качеств в структуре профессиональных способностей будущих врачей. Изучены особенности самооценки личностных качеств по показателям дифференцированности и уровня оценки их развития в зависимости от учебной успешности студентов, их пола и курса обучения. Выявлено, что уровень оценки качеств и ее дифференцированность в структуре профессиональных способностей студентов-будущих врачей связан с их учебной успеваемостью и курсом обучения.

Ключевые слова: самооценка, личностные качества, профессиональные способности, студенты медицинского ВУЗа, профессиональное становление.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими практичними завданнями. Професіоналізм майбутнього лікаря залежить не лише від рівня оволодіння операційно-дієвими складовими професійної діяльності, а й зумовлюється індивідуально-психологічними властивостями особистості, зокрема її особистісно-професійними якостями. За К.К. Платоновим, будь-які особистісні якості можуть розглядатися як (+/-)-здібності до певного виду діяльності, в тому числі, і до професійної [9]. У цьому зв'язку диференційована, адекватна самооцінка особистісних якостей, значимих для професійної діяльності, є основою саморегуляції професійного становлення особистості. Можна припустити, що в процесі навчально-професійної діяльності у свідомості студентів відбуваються розширення складу особистісних якостей, співвідносних з професійними здібностями, а також зміни у їх змістових характеристиках.

Останні дослідження і публікації, виділення невирішених питань загальної проблеми, якій присвячується стаття. Професійно важливі якості узагальнено визначаються як індивідуальні якості та властивості особистості, які впливають на ефективність здійснення нею професійної діяльності. До професійно важливих якостей відносять психічні процеси (мисленнєві, сенсорні, мовленнєві, мнемічні), психічні стани, мотиви, інтереси та ставлення (в системі професійних стосунків), професійні здібності, професійну свідомість і самосвідомість, професійне мислення [4; 5; 7; 11; 14; 15 та ін.]; деякі дослідники відносять до них й особливості нейродинаміки: емоційну стійкість, тривожність, схильність до ризику тощо [6].

Конкретна професія чи спеціалізація вимагає від особистості специфічного комплексу професійно важливих якостей, необхідних для ефективного вирішення відповідних професійних задач. З іншого боку, професійно важливі якості визначаються змістом професійної активності особистості [11]. Залежно від механізму впливу на ефективність діяльності, Ю.П. Поварьонков пропонує розрізнити професійно важливі якості (професійні знання і професійні здібності) та професійно значимі якості (професійні інтереси, установки, мотиви, риси характеру й ін.). Різниця між ними полягає в тім, що професійно значимі якості визначають ставлення спеціаліста до професійних функцій, професійного розвитку та професіоналізації в цілому і їх вплив на діяльність опосередкований, тоді як професійно важливі якості прямо впливають на рівень результативності виконання професійних задач [11].

Професійно важливі якості майбутнього спеціаліста розвиваються на основі його індивідуальних [4; 7; 9; 11; 14 та ін.] або особистісно важливих якостей [13] та нейродинамічних властивостей [6]. Ті індивідуальні якості, які у процесі професіоналізації впливатимуть на становлення та функціонування спеціаліста Ю.П. Поварьонков називає професійно орієнтованими якостями. Дослідник акцентує, що професійно орієнтовані якості, як і професійно важливі і професійно значимі є інтегральними системними утвореннями, тобто системокомплексом індивідуальних якостей особистості, які в якісному й кількісному відношенні відповідають вимогам метасистеми «соціально-професійна ситуація розвитку та реалізації спеціаліста», й взаємодіють на рівні взаємодоповнення і взаємокомпенсації. Саме це, на думку дослідника, визначає індивідуальну унікальність спеціалістів високого рівня кваліфікації попри те, що вони всі наділені однаковим для конкретної професії переліком професійно важливих і значимих якостей [11].

А.С. Борисюк використовує термін професійно значущі якості, означення якого, втім, відповідає визначенню поняття «професійно важливі якості». Так, дослідниця розглядаючи професійно значущі якості як компонент професійної ідентичності медичного психолога, визначає їх як «...низку важливих якостей спеціаліста, котрі сприяють успішному виконанню професійної діяльності, ефективному розв'язанню професійних завдань, особистісно-професійному зростанню й удосконаленню» [1, с. 23]. Дослідниця зауважує, що професійно значущі якості є наскрізними компонентами професійної ідентичності, адже вони виступають складовими майже всієї її структури. А.С. Борисюк запропонувала класифікацію професійно значущих якостей медичного психолога виділивши мотиваційно-ціннісні, когнітивні, емоційно-

вольові, морально-регуляційні та комунікативні якості [1].

Б.А. Ясько у структурі особистості лікаря-клініциста виділяє три взаємопов'язані компоненти: інваріантне «ядро» – провідні якості для лікарів усіх медичних спеціальностей, що розвиваються у процесі професіоналізації (це атенційні, мисленнєві та імажинітивні властивості); специфічні властивості притаманні представникам конкретної лікарської спеціальності; та варіативні якості – психологічні властивості, які відображають інтегральну індивідуальність особистості лікаря. Дослідниця виявила, що провідними специфічними професійно важливими якостями для хірургів, анестезіологів-реаніматологів та поліклінічних терапевтів є вольові якості; для лікарів-реаніматологів – властивості працездатності; для лікарів стоматологічного профілю та хірургів – властивості психомоторики, а для лікаря-педіатра – емоційно-особистісні якості [15].

М.М. Філоненко, досліджуючи особистісне становлення майбутніх лікарів, визначає професійно важливі якості разом з особистісними якостями, професійною спрямованістю та професійною компетентністю компонентами структурними особистості лікаря. Складовими ж професійно важливих якостей майбутніх лікарів дослідниця називає професійну спрямованість, професійний інтелект, професійну майстерність та професійне научіння [13].

Професійні здібності, як професійно важлива якість є індивідуально-психологічними властивостями особистості, які відрізняють її від інших фахівців, відповідають вимогам професії і є умовою її успішного виконання, а також результатом професійної діяльності, оскільки розвиваються в ній [7]. Основою їх розвитку є загальні здібності особистості. У процесі професіоналізації професійні здібності диференціюються на загальні й спеціальні, тобто більш специфічні й вузькоспрямовані властивості особистості [7; 9; 14]. В структурі професійних здібностей, за К.К. Платоновим, кожна властивість особистості, яка необхідна для освоєння, вдосконалення чи реалізації в конкретній діяльності є її компонентом, в тому числі й особистісні якості [9]. Саме з позицій особистісного підходу К.К. Платонова [9] до визначення здібностей ми досліджуємо самооцінку професійних здібностей студентів-майбутніх лікарів у процесі професіоналізації.

О.Л. Музика дає означення самооцінки здібностей як «обумовлений життєвою ситуацією процес і результат порівняння особистістю процесуальних і результативних показників власної діяльності, таких як швидкість і легкість оволодіння, затрати часу й зусиль, рівень виконання окремих дій та операцій тощо з соціальними нормами і особистісними стандартами» [8, с. 30]. Дослідник акцентує, що саморегуляція розвитку тих чи інших здібностей починається із самооцінки актуального рівня їх розвитку і усвідомлення особистістю можливості розвивати здібності [8].

Отже, самооцінка актуальних особистісних якостей студентами які здобувають професію лікаря у співвіднесенні їх з вимогами майбутньої професійної діяльності є механізмом їх розвитку у структурі професійних здібностей. Вивчення динаміки самооцінки особистісних якостей студентів дозволяє виявити закономірності становлення професійних медичних здібностей та специфіку змісту компонентів їх структури на різних етапах професіоналізації.

Формулювання цілей і постановка завдань статті. Метою статті є аналіз самооцінки особистісних якостей у структурі професійних здібностей студентів-майбутніх лікарів. Для досягнення цієї мети планується виконати такі завдання: 1) дослідити динаміку особистісних якостей, які співвідносяться студентами з професійними здібностями; 2) вивчити особливості самооцінки виокремлених особистісних якостей в залежності від курсу навчання, статі та успішності студентів.

Виклад методики і результатів досліджень. Дослідження особистісно-професійних якостей майбутніх лікарів у структурі їх професійних здібностей здійснювалось «Методикою вивчення динаміки здібностей» (МВДЗ) розробленою О.Л. Музиною. В основі методики лежить авторська структурно-операційна модель здібностей, відповідно до якої, здібності у свідомості людини репрезентовані групою уявлень: про особистісні уміння, про компоненти цих умінь (дії та операції), про власні якості й індивідуальні особливості, про референтних осіб. Складається методика з двох блоків: когнітивно-операційного, який передбачає рефлексію актуальних і перспективних (тих, які особистість планує розвивати) умінь, дій та операцій з подальшою самооцінкою рівня їх розвитку; референтно-ціннісного блоку, що передбачає рефлексію і самооцінку рівня розвитку актуальних особистісних якостей, аналіз референтних відносин і бажаних якостей [10].

В дослідженні нами використовувався модифікований варіант МВДЗ релевантний до завдань вивчення самооцінки професійних здібностей. В цій публікації ми представимо результати отримані щодо рефлексії та самооцінки розвитку актуальних особистісно-професійних якостей студентів, які здобувають професію лікаря на початкових етапах професіоналізації.

Дослідження проводилось на базі Національного медичного університету імені О.О. Богомольця зі студентами, які навчаються за спеціальністю «Лікарська справа» (медичні факультети № 1 та № 2). Опитано 90 студентів, з яких I курс – 42 респонденти, III курс – 48 респондентів. Вибірка різнорідна за віком, статтю, навчальною успішністю та наявністю/відсутністю середньої спеціальної медичної освіти.

В результаті аналізу анкетних даних сумарно отримано більше 300 конструктів – індивідуальних якостей, які в подальшому були згруповані нами за смисловою подібністю із використанням словника синонімів української мови. Виявилось, що загалом майбутні лікарі на I курсі виділили 90 різних особистісних якостей у структурі самооцінки своїх професійних здібностей; студенти III курсу виділили 146 особистісно-професійних якостей у структурі власних професійних здібностей. Перелік індивідуальних професійно орієнтованих якостей майбутніх лікарів можна схарактеризувати як такий, що включає моральні якості, діяльнісно-регуляційні та якості міжособистісної взаємодії. При цьому виокремленні якості мали як позитивну, так і негативну валентність у загальнолюдському розумінні.

В подальшому методом частотного аналізу було виявлено ті особистісно-професійні якості, які студентами відзначаються як найбільш значимі у структурі професійних здібностей. На основі чого складено два групових профілі особистісно-професійних якостей майбутніх лікарів залежно від курсу навчання (табл. 1).

Інтегральний профіль студентів I курсу включає 17 конструктів, а профіль студентів III курсу складають 14 особистісно-професійних якостей. Менша кількість конструктів в інтегральному профілі III-курсників у порівнянні з I курсом пояснюється фактом приросту диференційованості їх самооцінки особистісних якостей, що в результаті зумовило зниження частоти повторюваності конструктів.

Всі якості, що увійшли до групового профілю студентів проранжовано за рівнем значущості, яку вони набувають у структурі професійних здібностей, а також визначено відсоток частоти їх виділення студентами. Системно ці дані представлено у таблиці 1.

Таблиця 1.

Динаміка змісту та значимості особистісно-професійних якостей у структурі професійних здібностей майбутніх лікарів

I курс			III курс		
Ранг	Особистісно-професійні якості	Частота, %	Ранг	Особистісно-професійні якості	Частота, %
1	Доброта / добродушність	61,9	1,5	Доброта / добродушність	70,83
2	Наполегливість / впертість / завзятість	54,76	1,5	Наполегливість / впертість / завзятість	70,83
3	Чесність/ правдивість /порядність/ добropорядність	35,71	3	Чесність/ правдивість / порядність / добropорядність	58,33
5	Відповідальність / приймати на свій рахунок невдачі у будь-якій справі	26,19	4	Цілеспрямованість	45,83
6,5	Цілеспрямованість	23,8	5,5	Терплячість / терпіння	35,41
6,5	Працьовитість / працелюбність	23,8	5,5	Спокійність / врівноваженість / внутрішній спокій / спокійна поведінка / холоднокровність / контроль емоцій / самовладання / вміння відкинути стрес / стриманість	35,41
10	Спокійність / врівноваженість / внутрішній спокій / спокійна поведінка / холоднокровність / контроль емоцій / самовладання / вміння відкинути стрес / стриманість	21,42	10	Відповідальність / приймати на свій рахунок невдачі у будь-якій справі	25
10	Терплячість / терпіння	21,42	10	Працьовитість / працелюбність	25
4	Вірність / надійність / відданість	28,57	7,5	Співчутливість / вміння співчувати / емпатія / милосердя	27,08
10	Рішучість	21,42	7,5	Життєрадісність / життєлюбність / оптимістична настроєність / оптимізм /	27,08

				позитивно мислити	
10	Розум	21,42	10	Пунктуальність	25
10	Чуйність / готовність допомагати	21,42	13	Ввічливість / чемність / люб'язність	22,91
15	Впевненість в собі	19,04	13	Комунікабельність / компанійскість / контактність з іншими	22,91
15	Кмітливість	19,04	13	Сила волі	22,91
15	Об'єктивність/ справедливість	19,04			
15	Хитрість/лукавість	19,04			
15	Щедрість	19,04			

Як видно з табл. 1 існує динаміка не лише змісту особистісних якостей, але і їх значимості для професійної діяльності в уявленнях студентів різних курсів навчання. Так, профілі особистісних якостей студентів I і III курсів збігаються лише частково, а саме за вісьмома якістьми. При цьому спільні якості займають відмінні позиції в структурній ієрархії профілів. Збігається лише перша позиція: майбутні лікарів незалежно від року навчання називають «доброту/ добродушність» найзначимішою професійно орієнтованою якістю. Разом з «добротою/ добродушністю» студенти III курсу на перше місце також ставлять «наполегливість/ впертість/ завзятість» (70,83 %). Серед студентів I курсу цю якість зазначає значно менша кількість респондентів (54,76 %): результативно вона займає другу позицію в їх профілі. Якість «чесність/ правдивість/ порядність/ добропорядність» 58,33 % студентів III курсу вважають професійно значимою, а серед студентів I курсу лише 35,71 %; «цілеспрямованість» виділяє майже половина студентів III курсу (45,83 %) проти 23,8 % студентів I курсу. Також більшість студентів III курсу порівняно зі студентами I курсу вважають професійно необхідними якості: «терплячість/ терпіння», «спокійність/ врівноваженість/ холоднокровність/ контроль емоцій/ самовладання/ стриманість» (35,41 % на протизагу 21,42 %) та «працьовитість/ працелюбність» (25 % проти 23,8 %). Лише особистісно-професійну якість «відповідальність» студенти I курсу оцінюють більш значимо в структурі професійних здібностей порівняно зі студентами III курсу (26,19 % і 25 %).

Крім того, виявлено, що існує відмінність загалом у 15 конструктах (особистісних якостях) між студентами різних курсів навчання. Деякі з таких якостей є навіть більш значущими для студентів у структурі їх професійних здібностей за ті, що описані вище. Так, 28,57 % студентів I курсу вважають, що для професії лікаря значимою є «вірність/ надійність/ відданість»; 21,42 % називають «рішучість», «розум», «чуйність/ готовність допомагати» і з частотою 19,04 % зустрічається якість «впевненість в собі», «кмітливість», «об'єктивність/ справедливість», «хитрість/ лукавість», «щедрість». Як видно, професійно орієнтовані особистісні якості, що виділяються майбутніми лікарями, є амбівалентними в загальнолюдському розумінні. Це може пояснюватись тим, що професійні ситуації в роботі лікаря часом потребують радикальних і, можливо, на перший погляд не зовсім гуманних дій та вчинків задля порятунку пацієнта.

В структуру професійних здібностей студентів III курсу увійшли незазначені студентами I курсу якості «співчутливість/ емпатія/ милосердя», «життєрадісність/ життєлюбність/ оптимістична настроєність/ оптимізм/ позитивно мислити» (27,08 %); «пунктуальність» (25 %), «ввічливість/ чемність/ люб'язність», «комунікабельність/ компанійскість» та «сила волі» (22,91 %).

Спільні для обох груп особистісно-професійні якості проаналізовано за показником рівня самооцінки їх розвитку залежно від року навчання. Результати представлені у табл. 2 свідчать про незначні коливання в межах середніх та високих показників самооцінки розвитку зазначених якостей в структурі професійних здібностей студентів.

Таблиця 2.

Зіставлення показників самооцінки спільних особистісно-професійних якостей студентів I і III курсів (n = 90)

<i>Спільні особистісні якості у структурі професійних здібностей</i>	<i>I курс</i>	<i>III курс</i>
Доброта/ добродушність	8,11	7,66
Чесність/ правдивість/ порядність/ добропорядність	7,33	8,36
Наполегливість / впертість / завзятість	8	7,78
Цілеспрямованість	8	7,57
Терплячість/ терпіння	7,75	7,05
Спокійність/ врівноваженість/ внутрішній спокій/ спокійна поведінка/ холоднокровність/ контроль емоцій/ самовладання/ стриманість	7,5	6,76
Відповідальність	8,63	9
Працьовитість/ працелюбність	7,8	7,18

Особливості самооцінки особистісно-професійних якостей майбутніх лікарів вивчалися також у зв'язку з навчальною успішністю студентів, курсом навчання та статтю. (табл. 3).

Таблиця 3.

Розподіл показників самооцінки особистісно-професійних якостей у структурі професійних здібностей майбутніх лікарів залежно від курсу навчання, статі та навчальної успішності (n = 90)

	<i>Рівень самооцінки особистісних якостей</i>	<i>Диференційованість самооцінки якостей</i>
<i>Курс навчання</i>		
I курс	7,63	8,35
III курс	7,44	11,93
<i>Стать</i>		
Чоловіча	7,62	9,38
Жіноча	7,49	10,62
<i>Навчальна успішність</i>		
Висока	8,19	13
Середня	7,44	9,72
Низька	6,88	7,69

Виявлено, що існує незначний позитивний кореляційний зв'язок між рівнем навчальної успішності та диференційованістю самооцінки особистісних якостей студентів ($r = 0,36$) у структурі їх професійних здібностей на рівні статистичної значимості $p \leq 0,01$. На такому ж рівні статистичної значимості відбувається й приріст диференційованості самооцінки якостей студентів залежно від року навчання

Результати аналізу самооцінки якостей майбутніх лікарів, представлені у табл. 3, свідчать, що диференційованість та рівень самооцінки відрізняється у студентів залежно від їх навчальної успішності, терміну навчання у ВНЗ та статі. Так, студенти I курсу в середньому виділяють 8,35 особистісних якостей у структурі професійних здібностей, а студенти III курсу – 11,93 конструкти, при цьому рівень самооцінки особистісно-професійних якостей у процесі навчально-професійної діяльності дещо знижується. Виявлено також, що студенти тим вище оцінюють рівень розвитку власних особистісно-професійних якостей, чим вище їх навчальна успішність. З'ясовано, що диференційованість самооцінки юнаків має дещо нижчі показники (9,38) в порівнянні з юнками (10,62); це може пояснюватися тим, що у дівчат зазвичай більш розвинений вербальний інтелект. Рівень самооцінки розвитку особистісно-професійних якостей у юнаків дещо вище ніж у юнок.

Висновки і подальші перспективи досліджень. У результаті проведеного емпіричного дослідження динаміки самооцінки особистісних якостей майбутніх лікарів у структурі професійних здібностей на початкових етапах професіоналізації у ВНЗ можна сформулювати такі висновки:

1. Самооцінка є механізмом який забезпечує регуляцію розвитку професійних якостей. Студенти опиняючись у ситуації необхідності переоцінки актуальних особистісних якостей і пристосування їх до вимог професійної діяльності лікаря, коригують їх зміст і розвивають нові професійно орієнтовані якості.

2. У студентів-майбутніх лікарів залежно від курсу навчання змінюються уявлення про найбільш значимі для професії лікаря особистісні якості, а їх самооцінка стає більш диференційованою на статистично значимому рівні. Виявлено також, що диференційованість самооцінки пов'язана з навчальною успішністю студентів: між цими показниками існує прямий кореляційний зв'язок.

3. У свідомості студентів існує константний репертуар особистісних якостей, що репрезентує професійні здібності лікарів: «доброта/ добродушність», «чесність/ правдивість/ порядність/ добропорядність», «наполегливість/ впертість/ завзятість», «цілеспрямованість», «спокійність/ врівноваженість/ внутрішній спокій/ спокійна поведінка/ холоднокровність/ контроль емоцій/ самовладання/ стриманість», «відповідальність», «працьовитість/ працелюбність». Незалежно від курсу навчання рівень самооцінки розвитку цих якостей у студентів коливається в межах середніх та високих показників.

4. Встановлено, що загальна самооцінка особистісно-професійних якостей дещо вища у юнаків, а показники диференційованості самооцінки навпаки – вищі у юнок.

Перспективами подальших досліджень є вивчення впливу референтних осіб на особливості самооцінки особистісно-професійних якостей та її розвиток у студентів-майбутніх лікарів.

Список використаних джерел

1. Борисюк А.С. Професійно значущі якості як складова професійної ідентичності майбутнього медичного психолога / А.С. Борисюк // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В.О. Сухомлинського: Збірник наукових праць. Серія: «Психологічні науки». – Миколаїв: ТОВ фірма «Іліон», 2010. – Т. 2. – Вип. 4. – С. 21-25.
2. Вітенко І.С. Інтегральна медико-психологічна модель особистості сімейного лікаря / І.С. Вітенко // Медична психологія. – 2012. – № 3. – С. 22-25
3. Караванський С. Практичний словник синонімів української мови / Святослав Караванський. – К.: «Українська книга», 2000. – 480 с.
4. Климов Е.А. Психология профессионала / Е.А. Климов. – М.: Изд-во «Институт практической психологии», Воронеж: НПО «МОДЭК», 1996. – 400 с.
5. Кокун О.М. Чинники успішності професійного становлення фахівців професій типу «людина-людина» / О.М. Кокун // Наук. записки Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. – К.: Ніка-Центр, 2013. – Вип. 40. – С. 156-168.
6. Корнеева Л.Н. Основные закономерности развития личности профессионала / Л.Н. Корнеева // Психологические основы профессиональной деятельности: хрестоматія / сост. В.А. Бодров. – М.: ПЕР СЭ; Логос, 2007. – С. 528-535.
7. Маркова А.К. Психология профессионализма / А.К. Маркова. – М.: Международный гуманитарный фонд «Знание», 1996. – 312 с.
8. Музыка О.Л. Самооцінка і розвиток творчих здібностей: навч. посіб. / О.Л. Музыка, І.С. Загурська. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. – 144 с.
9. Платонов К.К. Проблемы способностей / К.К. Платонов. – М.: Изд-во «Наука», 1972. – 312 с.
10. Психологічні засади розвитку обдарованої особистості в освітньому середовищі: методичний посібник / О.Л. Музыка, Д.К. Корольов, Р.О. Семенова та ін.; за ред. О.Л. Музики. – Київ-Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. – 146 с.
11. Поварёнков Ю.П. Системогенетический подход к пониманию профессионально важных качеств субъекта труда / Ю.П. Поварёнков // Ярославский педагогический вестник. – 2012. – Т. 2. – № 1. – С. 232-237.
12. Філоненко М.М. Методологія та методики комплексного психологічного вивчення особистості студента-медика / М.М. Філоненко // Педагогічний процес: теорія і практика. – 2014. – Вип. 4. – С. 87-93.
13. Филоненко М.М. Профессиональное развитие как фактор формирования личности будущего врача / М.М. Филоненко // Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди. Серія: «Психологія». – 2015. – Вип. 50. – С. 268-277.
14. Шадриков В.Д. Профессиональные способности / В.Д. Шадриков. – М.: Изд-во «Университетская книга», 2010. – 320 с.
15. Ясько Б.А. Психология медицинского труда: личность врача в процессе профессионализации : автореф. дис. на соискание уч. степени д-ра психол. наук: 19.00.03 «Психология труда, инженерная психология, эргономика (психологические науки)» / Б.А. Ясько. – Краснодар, 2004. – 44 с.

Spysok vykorystanyh dzherel

1. Borysyuk, A.S. (2010). Profesiyno znachuschi yakosti yak skladova profesiynoyi identychnosti maybutnogo medychnogo psykologa [Professionally important qualities as a

- part of professional identity of future medical psychologist]. *Naukoviy visnyk Mykolayivskogo derzhavnogo universitetu imeni V.O. Sukhomlynskogo: Zbirnik naukovykh prats. Seriya: Psyhologichni nauky – Scientific journal Mykolayiv state university of V. Sukhomlynsky: Collected works. Series: "Psychological Science", 2 (4), 21-25 [in Ukrainian].*
2. Vitenko, I.S. (2012). Integralna medyko-psyhologichna model osobystosti simeynogo likarya [The integrated medical-psychological model of personality family doctor]. *Medychna psyhologiya – Medical Psychology, 3, 22-25 [in Ukrainian].*
 3. Karavanskiy, S. (2000). *Praktychniy slovnyk sinonimiv ukrayinskoyi movy [Practical dictionary of synonyms ukrainian language].* Kiev:Ukrayinska kniga [in Ukrainian].
 4. Klimov, E.A. (1996). *Psihologiya professionala [Psychology of professional].* Moscow: Izd-vo Institut prakticheskoy psihologii [in Russian].
 5. Kokun, O.M. (2013). Chynnyky uspishnosti profesiynogo stanovlennya fahivtsiv profesiy typu "lyudyna-lyudyna" [Factors successful professional development professionals professions such as "human-human"]. *Nauk. zapusku Instytutu psyhologiyi imeni G.S Kostyuka NAPN Ukrayiny – Science. notes of the Institute of Psychology behalf GS Kostyuk NAPS Ukraine, 40, 156-168 [in Ukrainian].*
 6. Korneeva, L.N. (2007). *Osnovnyie zakonomernosti razvitiya lichnosti professionala [The basic laws of development of professional identity].* Psihologicheskie osnovyi professionalnoy deyatelnosti: hrestomatiya [Psychological bases of professional activity: reader]. sost. V.A. Bodrov. Moscow: PER SE; Logos [in Russian].
 7. Markova, A.K. (1996). *Psihologiya professionalizma [Psychology of professionalism].* Moscow: Znanie [in Russian].
 8. Muzyka, O.L. & Zagurska, I.S. (2007). *Samootsinka i rozvytok tvorchykh zdibnostey: navch. posib. [Self- development and creative abilities , teach. guidances].* Zhitomir: ZhDU im. I. Franka [in Ukrainian].
 9. Platonov, K.K. (1972). *Problemy sposobnostey [Problems abilities].* Moscow: Nauka [in Russian].
 10. Muzyka O.L., Korolov, D.K., & Semenova, R.O. et al. (2015). *Psyhologichni zasady rozvytku obdarovanoi osobystosti v osvithnomu seredovischi: metodychniy posibnyk [Psychological principles of gifted person in the educational environment: a handbook].* Kiev,Zhitomir: ZhDU im. I. Franka [in Ukrainian].
 11. Povaryonkov, Yu.P. (2012). Sistemogeneticheskyy podhod k ponimaniyu professionalno vazhnyih kachestv sub'ekta truda [Sistemogeneticheskyy approach to the understanding of professionally important qualities of the subject]. *Yaroslavskiy pedagogicheskyy vestnik – Yaroslavl Pedagogical Gazette, 2 (1), 232-237 [in Russian].*
 12. Filonenko, M.M. (2014). Metodologiya ta metodyky kompleksnogo psyhologichnogo vyvchennya osobystosti studenta-medyka [Methods and techniques of complex psychological study of medical students]. *Pedagogichniy protses: teoriya i praktyka – Teaching process: theory and practice, 4, 87-93 [in Ukrainian].*
 13. Filonenko, M.M. (2015). Professionalnoe razvitie kak faktor formirovaniya lichnosti buduschego vracha [Professional development as a factor of formation of the person of the future doctor]. *Visnyk Harkivskogo natsionalnogo pedagogichnogo universytetu imeni G.S. Skovorody. Seriya: "Psihologiya" – Bulletin of Kharkiv National Pedagogical University named after GS Pans. Series: "Psychology", 50, 268-277 [in Russian].*
 14. Shadrikov, V.D. (2010). *Professionalnyie sposobnosti [Professional abilities].* Moscow:

Universitetskaya kniga [in Russian].

15. Yasko, B.A. (2004). Psihologiya meditsinskogo truda: lichnost vracha v protsesse professionalizatsii [Medical psychology labor: the doctor a person in the process of professionalization]. *Extended abstract of Doctor's thesis*. Krasnodar [in Russian].

Chekryzhova M.M. Personality qualities in the structure of future doctors' professional abilities self-valuation. In the process of doctors' educational-professional activity their professional abilities are developing, the components of which are personality features. Self-evaluation is a mechanism that provides directed professional qualities' development self-regulation. So, students appeared in the situation of the necessity of actual personality features revaluation in correspondence with the doctor's professional activity's demands, make correctives to their content and develop new qualities. Qualities' self-evaluation research represents their development dynamics in the structure of professional abilities.

It is found, that in students-future doctors depending on the year of study notion about the most significant in doctor's profession personality qualities changes. At the same time there are qualities, which are stable in their anchoring by students with the professional abilities, though on the different levels of significance: "kindness / good-temperedness", "truthfulness / honesty / integrity / respectability", "persistence / obstinacy / enthusiasm", "purposefulness", "calmness / steadiness / internal composure / calm behavior / presence of mind / emotional control / self-possession / restraint", "responsibility", "assiduity / diligence". Indicators of differentiation and level of professional qualities self-evaluation in students are connected with their academic success and the year of study in higher educational establishment. Besides it is explored, that young men distinguish less constructs in comparison with young women, but indicators of their qualities' self-estimation on the average rather higher.

Perspective of further research is the study of referent person's influence on the features of students-future doctor's personality-professional qualities' self-evaluation development.

Key words: self-valuation, personality qualities, professional abilities, students-future doctors, professional formation.